

غزل شماره ۱۳

می دم صبح و کله بست سحاب	۱	الصُّبُوحُ الصُّبُوحُ يَا اصْحَابِ
می چکد ژاله بر رخ لاله	۲	الْمُدَامُ الْمُدَامُ يَا احْبَابِ
می وزد از چمن نسیم بهشت	۳	هَانِ بِنُوشِیدِ دَمِ بَدَمِ مِی نَابِ
تخت زمر دزده است گل به چمن	۴	رَاحِ چُونِ لَعْلِ آتَشِینِ دَرِیَابِ
در میخانه بسته اند دگر	۵	اَفْتَحِ یا مَفْتَحِ الْاَبْوَابِ
لب و دندان را حقوق نمک	۶	هَسْتُ بَرِجَانِ و سَینَه مایِ کَبَابِ
این چمنین موسمی عجب باشد	۷	کِه بِنِزَنْد مِی کِدِه بَه شَتَابِ
برخ ساقی پری پیکر	۸	بِمْجُو حَافِظِ بِنُوشِ بَادِه نَابِ

ترج غزل

معانی لغات غزل

- می دمد: طلوع می کند.
- کَلّه: پرده، سایبان، خیمه، چادر.
- کَلّه بستن: سایبان بستن و خیمه زدن با پارچه های نازک بهاره.
- الصَّبوح: باده بامدادی، مخفّف اتونی الصَّبوح یعنی باده صبحگاهی را به من ده.
- صباحی: باده یی که صبحگاهان می نوشند.
- اصحاب: جمع صاحب، دوستان، یاران.
- ژاله: شبنم.
- مدام: شراب.
- احباب: جمع حبيب، دوستان، یاران.
- هان: کلمه تنبیه برای آگاهی دادن.
- زُمُرد: مخفّف زُمُرد از احجار کریمه سبزرنگ.
- تخت زُمُرد: (استعاره) چمن سبز.
- راح: شراب قرمز.
- افتتح: بگشا، باز کن.
- مفتّح الابواب: گشاینده درها.
- موسم: فصل، هنگام، وقت.

بیت اول

سپیده بامدادی در حال دمیدن، و ابر خیمه و سایبان زده است ای یاران باده بیاورید! باده بیاورید!

بیت دوم

شب‌نم بر چهره لاله می چکد. ای دوستان شراب! شراب بیاورید!

بیت سوم

نسیم بهشتی از سوی چمن وزان است، دم به دم شراب ناب بنوشید.

بیت چهارم

گل سرخ در چمن بر تخت زمرد نشسته است. شراب آتشین سرخ فام را دریاب.

بیت پنجم

در میخانه را دگر بار بسته اند. ای خداوند گشاینده درها آن را بگشای.

بیت ششم

لب و دندان تو بر جانها و سینه های سوخته و کباب شده حق نمک دارند.

بیت هفتم

در چنین موسم و فصلی شگفت آور است که اینطور با عجله و شتاب در میکده ها را به بندند!

بیت هشتم

با نگرستن به روی ساقی زیبا و پری پیکر، مانند حافظ باده خالص و ناب بنوش.

شرح ابیات غزل

وزن غزل: فاعلاتن مفاعلهن فعلاّن

بحر غزل: خفیف مسدّس مخبون مقصور

۱- خواجه کرمانی:

طَلَع الصُّبْحِ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ   عَجَلُوا بِالرَّحِینِ يَا أَصْحَابِ

و حافظ تحت تأثیر خواجه در اولین فصل بهاری که شاه شجاع به اقتضای سیاست عوام فریبانه، همانند پدرش در میخانه ها را بسته است این غزل را سروده است.

۲- در این غزل هشت بیت، شاعر در پنج بیت مؤکداً و تکراراً دوستان را به باده نوشی فرا می خواند و این ناشی از روح مغرور و شجاعانه اوست که تسلیم ریاکاری و تظاهر نشده به شاه شجاع می فهماند که ما همانیم که هستیم و همان خواهد بود.

۳- شاعر در سه بیت دیگر نیز به موضوع بستن میخانه ها اشاره و اظهار شگفتی کرده و در بیتی به شاه شجاع می فهماند که تو حقّ نمک بر دل سوخته من داری و این کنایتی است که وگرنه شدیدتر از این سخن می گفتم.

۴- ردیف ابیات این غزل به نحوه غزل چاپ قزوینی - غنی است و بطور وضوح مشهود است که جای ابیات ششم و هفتم باید با هم عوض شوند تا خللی در معنا به وجود نیاید و از اینگونه موارد کم نیست و چون سلیقه ها مختلف است، چاره کار در دست یک شورای عالی ادبی است که از طرف مقامات رسمی به این موضوع و حذف بعضی ابیات و در مواردی اضافه کردن ابیاتی از نسخ مهجور موجود اقدام و یک نسخه رسمی دیوان حافظ پیشنهاد نمایند تا بسیاری از مشکلات از میان برخیزد.

***

شرح جلالی بر حافظ - دکتر عبدالحسین جلالیان